

MARKUS

6:30-7:16

Jezus voedt de menigte, loopt over het water en stelt Gods geboden boven menselijke overleveringen.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/markus/6-30-7-16

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Terugkeer van de twaalf en groeiende menigte	2 min	4
2	Rust zoeken aan de overkant van het meer	2 min	5
3	Jezus als Herder van een stuurloze kudde	2 min	6
4	De opdracht om de menigte te voeden	3 min	7
5	Vijf broden en twee vissen	2 min	9
6	De spijziging in Markus en Johannes	3 min	10
7	De menigte wil Jezus koning maken	2 min	12
8	Manna, de Messias en het Brood des levens	3 min	14
9	Het wonder van de broden wegverklaard	5 min	16
10	Jezus loopt over het water	3 min	18
11	Het verharde hart van de discipelen	2 min	20
12	Wat zij aan de broden niet begrepen	5 min	21
13	Genezing en een keerpunt in Jezus' bediening	3 min	24
14	Handen wassen als rituele reiniging	2 min	26

15	Mozes' wet en rabbijnse reinheidsregels	3 min	27
16	De overlevering van de oudsten	3 min	28
17	Menselijke geboden als godsdienstige leer	2 min	30
18	De mondelinge Thora en religieuze traditie	3 min	31
19	Het mondeling bewaren van Jezus' onderwijs	2 min	33
20	Tradities die Gods gebod terzijde stellen	3 min	34
21	De blijvende plicht om ouders te eren	3 min	36
22	Korban en de werkelijke verontreiniging	3 min	38
	Om verder te lezen		39

1

Terugkeer van de twaalf en groeiende menigte

We kijken naar Markus 6, vers 30:

En de apostelen kwamen weer samen bij Jezus en berichtten Hem alles wat zij gedaan en wat zij onderwezen hadden.

MARKUS 6:30

Ze komen nu terug van het evangelisatiewerk waarvoor ze eropuit waren gegaan. We krijgen geen bijzonderheden te horen over wat ze hebben gedaan terwijl ze weg waren. Maar ze kwamen terug en vertelden Jezus die bijzonderheden, al zijn ze voor ons niet opgetekend. Het enige wat we weten over de tijd dat ze weg waren, is dat Herodes in die periode ongerust leek te worden. Want hij dacht dat de wonderen waarover hij hoorde er misschien op wezen dat Johannes de Doper weer tot leven was gekomen.

Maar Jezus had de twaalf eropuit gestuurd, en nu komen ze terug van dat evangelisatiewerk. Dat werk heeft kennelijk grote belangstelling voor Jezus gewekt. Want op dit moment leek de grootste menigte naar Jezus toe te komen en zich korte tijd om Hem heen te verdringen, eigenlijk één dag lang. Velen van hen gingen de volgende dag uiteen, zoals we uit het Evangelie van Johannes weten. Maar dit is het moment waarop Hij de vijfduizend te eten gaf. Wanneer we vijfduizend zeggen, zegt de Bijbel uitdrukkelijk vijfduizend mannen, vrouwen en kinderen niet meegerekend. Wanneer je de vrouwen en kinderen erbij optelt, waren het er waarschijnlijk ruim tienduizend, misschien vijftienduizend of meer. We lezen nergens dat Jezus ooit eerder of later zo veel mensen achter Zich aan had.

Het lijkt erop dat de activiteiten van de twaalf in de dorpen van Galilea grote belangstelling hadden gewekt voor het Koninkrijk van God, voor Jezus en voor de wonderen die werden gedaan. Toen de discipelen terugkwamen om Jezus weer te ontmoeten, kwamen er kennelijk ook mensen uit de gebieden waar ze onderwezen

hadden naar de plaats waar Jezus was. Tenminste, degenen die tijd hadden en flexibel genoeg waren. Ze kwamen om met eigen ogen Degene te zien over Wie ze alleen door het werk van de discipelen hadden gehoord.

Ik denk dat dit in alle evangeliën het geval is. In elk geval volgt in de synoptische evangeliën het te eten geven aan de vijfduizend op het eropuit sturen van de twaalf en hun terugkeer. Ze komen dus terug, en kennelijk komt er met hen een grote menigte mee. Ze vertellen Jezus alles, zowel wat ze hadden gedaan als wat ze hadden onderwezen.

2

Rust zoeken aan de overkant van het meer

In vers 31 zei Hij tegen hen:

En Hij zei tegen hen: Komt u zelf mee naar een eenzame plaats, alleen, en rust wat uit; want er waren er velen die kwamen en die gingen, en zij hadden zelfs geen gelegenheid om te eten.

MARKUS 6:31

Want er staat dat er velen kwamen en gingen en dat ze zelfs geen tijd hadden om te eten. Jezus beseft dat hun evangelisatiewerk, hoelang het ook had geduurd, kennelijk hectisch was geweest. Daarom zegt Hij: 'Laten we er even tussenuit gaan. We zoeken een plek waar we het weekend kunnen kamperen en wat kunnen bijkomen.'

Om dat te kunnen doen, dachten ze dat ze maar beter het Meer van Galilea konden oversteken. Want waar ze ook te voet naartoe gingen, mensen konden hen te voet volgen. Daarom vertrokken ze met de boot naar een verlaten plaats, alleen met elkaar. Maar de menigte zag hen vertrekken, en velen herkenden Hem. Dat wil zeggen: ze herkenden Hem daar in de boot. Vanuit alle steden renden ze er te voet naartoe. Ze kwamen er eerder aan dan zij en verzamelden zich bij Hem.

We weten niet hoe ver Hij met de boot ging. Als Hij rechtstreeks naar de overkant van het meer ging, is dat een behoorlijke afstand. De afstand die de mensen om de noordkant van het meer heen moesten rennen om aan de overkant te komen voordat Zijn boot daar aankwam, zou aanzienlijk zijn. Maar Jezus zei niet specifiek dat ze het meer zouden oversteken. Ze zochten gewoon een afgelegen, verlaten plaats. Misschien voeren ze langs de oever naar een bepaalde plek die ze in gedachten hadden, waarvan ze dachten dat er niet veel mensen zouden zijn. Maar toen ze aankwamen, bleken er veel mensen te zijn. De mensen hadden hen namelijk kunnen zien vertrekken en waren hen te voet langs de oever gevolgd. Ze kwamen er eerder aan dan Jezus.

3

Jezus als Herder van een stuurloze kudde

En toen Jezus uit het schip ging, zag Hij een grote menigte en was innerlijk met ontferming bewogen over hen, want zij waren als schapen die geen herder hebben; en Hij begon hun veel dingen te onderwijzen.

MARKUS 6:34

Jezus zocht een plek om Zich terug te trekken. Hij zocht wat afzondering, en de mensen gaven Hem die niet. Maar toen Hij hun honger zag, had Hij ontferming met hen. Ze waren als schapen die niet werden gehoed door het religieuze establishment.

De leiders van Israël werden in het Oude Testament vaak de herders van Israël genoemd, omdat het in het Oude Testament een bekend beeld was dat Israël Gods kudde was. God was de Herder en Israël was de kudde. Maar de mensen aan wie God de leiding over Israël gaf—de machthebbers, de priesters enzovoort—waren eveneens als herders. De profeten wijzen er vaak op dat de herders niet erg goede herders waren. Ze deden niet wat herders behoren te doen, en soms was God erg boos op hen.

In Ezechiël 34, vers 2, zegt God:

Mensenkind, profeteer tegen de herders van Israël, profeteer, en zeg tegen hen, tegen die herders: Zo zegt de Heere HEERE: Wee de herders van Israël die zichzelf weiden! Moeten de herders niet de schapen weiden?

EZECHIËL 34:2

Hij gaat verder en spreekt erover hoe de leiders het volk hebben misbruikt, uitgebuit en onderdrukt. Dat is niet wat herders met schapen zouden moeten doen. Toen Jezus kwam, waren er herders, priesters, rabbijnen en leiders van het volk, maar zij weidden het volk niet. Ze voedden de kudden niet. Ze zorgden voor zichzelf, en daarom waren de mensen als hongerige schapen zonder iemand die werkelijk voor hen zorgde. Jezus was de Goede Herder, en Hij was geen huurling die alleen maar zijn uren draaide en zei: „Nou, sorry jongens, ik ben vandaag vrij.” Hij was de ware Herder. Hij had het hart van een herder. Toen Hij zag dat deze mensen als schapen waren die een herder nodig hadden, gaf Hij Zijn plannen voor afzondering en ontspanning op en bracht Hij de dag door met hun onderwijs te geven.

4

De opdracht om de menigte te voeden

En toen de dag al ver gevorderd was, kwamen Zijn discipelen in vers 35 naar Hem toe en zeiden:

En toen het al laat geworden was, kwamen Zijn discipelen naar Hem toe en zeiden: Deze plaats is eenzaam en het is al laat; stuur hen weg, opdat zij naar de omliggende gehuchten en dorpen kunnen gaan en broden voor zichzelf kopen, want zij hebben niets te eten.

MARKUS 6:35-36

Maar Hij antwoordde en zei tegen hen:

Maar Hij antwoordde hun en zei: Geeft u hun te eten. En zij zeiden tegen Hem: Moeten wij voor tweehonderd penningen brood gaan kopen en hun te eten geven?

MARKUS 6:37

En zij zeiden tegen Hem:

Zullen we voor tweehonderd denarie brood gaan kopen om hun iets te eten te geven?

Een denarius was het dagloon van een arbeider. Dus een van de discipelen berekende hoeveel mensen er waren en hoeveel het zou kosten. Als er driehonderd werkdagen in een jaar zijn, dan zou tweehonderd denarii ongeveer acht maanden inkomen van een arbeider zijn. Zoveel vertegenwoordigden tweehonderd denarie dus.

Wat zou dat tegenwoordig zijn? Laten we zeggen dat een gewone arbeider verdient—wat verdienen ze tegenwoordig in Amerika? Dertigduizend of veertigduizend dollar, zoiets misschien. Laten we zeggen dat het dertigduizend dollar was. Dan zou acht maanden loon twintigduizend dollar zijn. Dat is een voorzichtige schatting. Ik denk dat dertigduizend dollar in ons land iets onder een middenklasse-inkomen ligt. Ik weet het niet zeker; misschien is het een middenklasse-inkomen. Maar het punt is: als een arbeider in dit land dertigduizend dollar verdient, dan hebben we het over ongeveer het equivalent van twintigduizend dollar. Zoveel dachten ze dat het zou kosten om deze vijfduizend mensen te voeden—ongeveer vier dollar per persoon.

Nou, eigenlijk niet. Dat is alleen voor de mannen. Als er vijftienduizend of twintigduizend mensen waren, zou het volgens de huidige berekening één dollar per persoon kunnen zijn. Hoe dan ook, dit is gewoon een berekening uit het hoofd die een van de discipelen maakte om te proberen uit te rekenen hoeveel ze nodig zouden hebben, en om Jezus een bedrag voor te leggen dat zo onredelijk hoog was. We hebben geen geld. We hebben geen eten. Er zou veel eten en veel geld nodig zijn om genoeg eten te krijgen om deze mensen te voeden. Ze zouden weg moeten gaan en voor zichzelf moeten zorgen. Stuur ze weg, zodat ze zelf eten kunnen gaan halen.

Maar Hij zei tegen hen:

5

Vijf broden en twee vissen

En Hij zei tegen hen: Hoeveel broden hebt u? Ga eens kijken. En toen zij het te weten gekomen waren, zeiden zij: Vijf, en twee vissen.

MARKUS 6:38

En toen ze het hadden uitgezocht, zeiden ze:

Vijf, en twee vissen.

Deze uitwisseling tussen Jezus en Zijn discipelen verschilt enigszins van de manier waarop Johannes die in Johannes 6 heeft opgetekend. Trouwens, deze spijziging van de vijfduizend is het enige wonder van Jezus dat in alle vier de evangeliën is opgetekend. Veel van de wonderen zijn te vinden in de synoptische evangeliën, maar niet in Johannes, en bijna alle wonderen in Johannes ontbreken in de synoptische evangeliën. Er is niet veel overlap, maar dit ene wonder komt wel in alle vier de evangeliën voor.

Dit wonder wordt om de een of andere reden als heel belangrijk beschouwd, want later wordt er zelfs naar verwezen:

En Jezus, Die dat wist, zei tegen hen: Waarom spreekt u erover met elkaar dat u geen broden hebt? Ziet u het nog niet in en begrijpt u het niet? Hebt u nog uw verharde hart? U hebt ogen, en u ziet niet? En u hebt oren, en u hoort niet? En herinnert u zich niet, toen Ik de vijf broden brak voor de vijfduizend mannen, hoeveel volle manden met stukken brood u opraapte? Zij zeiden tegen Hem: Twaalf.

MARKUS 8:17-19

Het is alsof dit wonder een diepe betekenis had. Die was groot genoeg dat zelfs Johannes het opnam, die beslist maar weinig wonderen van Jezus vertelt en alleen de wonderen opneemt waarvan hij vindt dat ze een diepe geestelijke betekenis hebben. Zelfs hij neemt dit wonder op.

6

De spijziging in Markus en Johannes

Maar in het verslag van Johannes hierover wordt het gesprek met Jezus iets anders weergegeven. Ik wijs hierop omdat je dit zelf misschien tegenkomt. Hier in Johannes 6 kwam de kwestie van het eten voor de mensen niet noodzakelijkerwijs ter sprake doordat de discipelen Jezus vroegen de mensen weg te sturen. Of misschien wel; we weten niet wat er eerst werd gezegd. Maar we lezen dat Jezus tegen een van de discipelen spreekt. In vers 5 staat:

Toen Jezus dan de ogen opsloeg en zag dat een grote menigte naar Hem toe kwam, zei Hij tegen Filippus: Waar zullen wij broden kopen, opdat deze mensen kunnen eten?

JOHANNES 6:5

Het klinkt alsof Jezus Degene is Die de honger van de mensen ter sprake bracht. Waarschijnlijk zeiden de discipelen op dit punt tegen Jezus:

En toen het al laat geworden was, kwamen Zijn discipelen naar Hem toe en zeiden: Deze plaats is eenzaam en het is al laat; stuur hen weg, opdat zij naar de omliggende gehuchten en dorpen kunnen gaan en broden voor zichzelf kopen, want zij hebben niets te eten.

MARKUS 6:35-36

En in vers 7 antwoordde Filippus Hem:

Filippus antwoordde Hem: Voor tweehonderd penningen brood is voor hen niet genoeg, zodat ieder van hen een beetje zou kunnen krijgen.

JOHANNES 6:7

Hij is dus de man die de berekeningen maakte en het geldbedrag noemde dat het volgens hem zou kosten.

Nu staat er in het Evangelie van Markus dat Jezus zei:

En Hij zei tegen hen: Hoeveel broden hebt u? Ga eens kijken. En toen zij het te weten gekomen waren, zeiden zij: Vijf, en twee vissen.

MARKUS 6:38

In Johannes staat wat ze ontdekten toen ze gingen kijken. Deze twee verslagen lijken elkaar aan te vullen, want in vers 9 staat:

Hier is een jongetje dat vijf gerstebroden en twee visjes heeft, maar wat betekenen die voor zovelen?

JOHANNES 6:9

Het lijkt er dus op dat Jezus het onderwerp misschien ter sprake heeft gebracht, hoewel Markus dat niet vermeldt, door tegen de discipelen te zeggen:

Toen Jezus dan de ogen opsloeg en zag dat een grote menigte naar Hem toe kwam, zei Hij tegen Filippus: Waar zullen wij broden kopen, opdat deze mensen kunnen eten?

JOHANNES 6:5

Ik denk dat je de twee verhalen in elkaar kunt passen en kunt zien dat beide gesprekken hebben plaatsgevonden, maar dat elk van de getuigen een deel van het gesprek heeft vastgelegd. In dit geval vertelt Petrus, die achter het Evangelie van Markus staat, ons specifiek dat de discipelen voorstelden de mensen weg te sturen om zelf eten te zoeken. Hij vertelt ons niet, zoals Johannes dat doet, dat Jezus de mogelijkheid ter sprake had gebracht om eten voor hen te kopen. De discipelen brachten daar kennelijk tegenin:

stuur hen weg, opdat zij naar de omliggende gehuchten en dorpen kunnen gaan en broden voor zichzelf kopen, want zij hebben niets te eten.

MARKUS 6:36

Toen was het Jezus Die zei:

Ga eens kijken hoeveel eten jullie hebben.

Een van de discipelen vond een jongen die wat vis en broden had en bracht die naar Jezus. In Markus is dat allemaal iets anders samengevat, maar al die dingen passen beslist in het verhaal. De verslagen zijn gemakkelijk met elkaar in overeenstemming te brengen.

7

De menigte wil Jezus koning maken

Nu terug naar Markus 6, vers 39:

En Hij droeg hun op om allen in groepen te laten gaan zitten in het groene gras.

MARKUS 6:39

Een van de andere Evangelien vermeldt dat vrouwen en kinderen niet zijn meegeteld. Dat wordt ook al geïmpliceerd doordat er eenvoudigweg vijfduizend mannen staan. Dit is dus dat wonder. Iets later zal er nog een zijn waarbij Hij vierduizend mensen te

eten geeft, maar dit is het wonder dat alle Evangeliën vermelden, en het is kennelijk heel belangrijk.

Volgens Johannes leidde dit ertoe dat de mensen Jezus met geweld tot hun Koning wilden maken. Dat staat in Johannes 6:15. Nadat Hij de menigten te eten had gegeven, staat er:

Omdat Jezus nu wist dat zij zouden komen en Hem met geweld mee zouden nemen om Hem koning te maken, trok Hij Zich opnieuw terug op de berg, Hij Zelf alleen.

JOHANNES 6:15

Die reactie van de menigte wordt hier niet genoemd, maar in vers 45 staat alleen:

En meteen dwong Hij Zijn discipelen in het schip te gaan en vooruit te varen naar de overkant, naar Bethsaïda, terwijl Hijzelf de menigte weg zou sturen.

MARKUS 6:45

Markus vertelt ons niet, zoals Johannes dat wel doet, dat Hij de menigte wegstuurde omdat er onder de mensen een waarschijnlijk onbeheersbare geestdrift begon te ontstaan. Ze wilden Jezus als hun Koning naar Jeruzalem dragen, proberen de Romeinse machthebbers omver te werpen en Jezus in hun plaats aanstellen.

Waarom zouden ze dat doen? Mogelijk omdat ze deze vermenigvuldiging van het brood zagen als iets met een geestelijke betekenis. De Joden hadden onderling inderdaad een overlevering dat de Messias, wanneer Hij zou komen, brood zou brengen en de menigten te eten zou geven. De achtergrond van die overlevering was dat de Joden geloofden dat Jeremia de ark had gered voordat de tempel in 586 voor Christus door de Babyloniërs werd verwoest. Hoe hij dat voor elkaar zou hebben gekregen, is heel moeilijk voorstelbaar. Hij zou langs de priesters en dergelijke hebben moeten komen, het Heilige der Heiligen binnen moeten gaan en de ark moeten bemachtigen.

8

Manna, de Messias en het Brood des levens

Die overlevering heeft niet noodzakelijkerwijs enige solide grond, maar de Joden geloofden dat Jeremia de ark had gered, haar had meegenomen naar Egypte toen hij daarheen ging en haar had verborgen op een plaats waar niemand haar zou vinden totdat de Messias komt. Ze geloofden dat Jeremia, wanneer het Messiaanse tijdperk zou aanbreken, opnieuw zou verschijnen met de ark. In de ark bevindt zich die kruik met manna, en hij zou de kruik met manna openen en op wonderbaarlijke wijze de menigten te eten geven.

Dit is zonder meer een soort bijgelovige overlevering van de Joden, maar ze hadden die niettemin in gedachten. Daarom zegt Jezus later, in Caesarea Filippi, tegen de discipelen:

Wie zeggen de mensen dat Ik ben?

Ze zeggen:

Zij zeiden: Sommigen: Johannes de Doper, en anderen: Elia, en weer anderen: Jeremia of een van de profeten.

MATTHEÛS 16:14

Het is dus mogelijk dat de mensen, toen Jezus de menigten te eten gaf, dit in gedachten verbonden met de aankondiging van het Messiaanse tijdperk. Misschien dachten ze dat Hij Jeremia was, of een mengeling van Jeremia en de Messias. Wie weet wat ze dachten, maar ze waren opgewonden.

Ik denk dat wat Jezus de volgende dag in het gesprek met hen zei, iets wat Johannes vastlegt maar de andere Evangelieën niet, ons misschien meer vertelt over de reden waarom ze zo enthousiast over Jezus waren. Jezus zei:

Jezus antwoordde hun en zei: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: U zoekt Mij, niet omdat u tekenen gezien hebt, maar omdat u van de broden gegeten hebt en verzadigd bent.

JOHANNES 6:26

Het idee sprak hen aan dat ze niet hoefden te boeren en niet hoefden te werken, maar gewoon iemand in de buurt konden hebben die een klein beetje brood kon nemen en daarmee het hele volk te eten kon geven. Dat klonk hun als een economische buitenkans in de oren. Dus ik denk dat dit hen misschien heeft gemotiveerd.

Het gesprek dat Jezus de volgende dag met deze mensen had, is alleen in het Evangelie van Johannes opgetekend. Daar lijkt Hij iets van de betekenis van dit wonder duidelijk te maken door te zeggen:

De Joden dan morden over Hem, omdat Hij gezegd had: Ik ben het brood dat uit de hemel neergedaald is.

JOHANNES 6:41

Misschien gebruikte Hij dit wonder alleen als aanleiding om dat ter sprake te brengen. Of misschien is dit wonder zelf een illustratie van het feit dat Jezus het brood des levens is. Maar dat wordt hier niet naar voren gebracht. Het enige wat hier staat, is:

En meteen dwong Hij Zijn discipelen in het schip te gaan en vooruit te varen naar de overkant, naar Bethsaïda, terwijl Hijzelf de menigte weg zou sturen.

MARKUS 6:45

9

Het wonder van de broden wegverklaard

Voordat we onze bespreking van dit specifieke verhaal beëindigen, wil ik iets verduidelijken. Er zijn mensen die natuurlijke verklaringen proberen te vinden voor de wonderen van Jezus. Soms lijken de natuurlijke verklaringen mogelijk, gezien de bewoording van de passage. Zo zei een tamelijk vrijzinnige commentator dat Jezus niet op het water liep. Wat de Bijbel zegt, is:

En toen zij ongeveer vijftientig of dertig stadiën geroeid hadden, zagen zij Jezus op de zee lopen en dicht bij het schip komen, en zij werden bevreesd.

JOHANNES 6:19

Er is een plaats in Johannes 21 waar wordt gesproken over Jezus die op de zee loopt, terwijl daarmee wordt bedoeld dat Hij langs de kust loopt, aan de rand van de zee. De uitdrukking „op de zee lopen” wordt daar gebruikt terwijl Hij niet werkelijk op het water loopt. Hij loopt op de oever. Zij zeggen dat we uit het verhaal waarin Jezus op het water loopt, niet moeten opmaken dat Hij daar een wonder deed, maar dat Hij gewoon langs de kust liep. Soms proberen ze manieren te vinden om het wonderbaarlijke element uit het verhaal te verwijderen en toch vast te houden aan de woorden van de passage.

Over dit verhaal zeggen vrijzinnige mensen heel vaak dat Jezus hier niet werkelijk een wonder deed, tenminste niet het soort wonder dat de meeste mensen voor ogen hebben. Misschien was het een veel belangrijker soort wonder. Ze zeggen dat al deze mensen daarheen waren gekomen en dat het gebruikelijk was dat mensen hun eigen voedsel meenamen wanneer ze reisden. Ze hadden dus brood, vis en dergelijke bij zich, maar dat zat verborgen in de plooien van hun gewaden. Hoewel ze honger begonnen te krijgen, wilden ze het voedsel dat ze hadden meegenomen niet tevoorschijn halen, omdat anderen er dan iets van zouden willen hebben. Iedereen had honger en er waren daar te veel mensen. De mensen waren gierig en wilden hun

voedsel niet delen. Hoewel ze honger hadden en voedsel bij zich hadden, wilden ze het niet tevoorschijn halen waar anderen het konden zien, omdat die mensen er dan iets van zouden vragen. Door hun zelfzucht deelden de mensen niet wat ze hadden.

Toen, zeggen ze, deelde deze jonge jongen zijn lunch. Jezus hield die omhoog, maakte er een heel schouwspel van en begon het voedsel te breken en uit te delen. Daarmee gaf Hij zo'n inspirerend voorbeeld dat de mensen dachten: „Nou zeg, dan moet ik het mijne ook delen.” Dus haalden ze hun voedsel tevoorschijn en iedereen gaf het voedsel aan elkaar door. Al snel was het gewoon één groot liefdesmaal. Er zijn commentatoren die dit punt vaak naar voren brengen: misschien was het niet zozeer een wonder waarbij de broden werden gebroken, maar een wonder waarbij de harten van de mensen werden gebroken. Door het voorbeeld van deze kleine jongen werden ze minder zelfzuchtig en kregen ze meer medeleven met de mensen om hen heen.

Als dat zo is, hadden ze die kleine jongen koning moeten maken en niet Jezus. Als hij de macht had om mensen te inspireren zo liefdevol te zijn, en dat was wat indruk op de mensen maakte, waarom zouden ze Jezus dan koning maken? Het was de kleine jongen die zijn lunch deelde, niet Jezus. Het is duidelijk dat het verhaal, wanneer het zonder het wonderbaarlijke element wordt naverteld, de reactie van de mensen helemaal niet verklaart. De mensen waren verbaasd toen Jezus dat deed, en daarom wilden ze Hem als de Messias erkennen. Het was niet zo dat Jezus de mensen er alleen maar toe inspireerde om te delen wat ze hadden.

Kijk hier eens naar vers 36. De discipelen zeiden tegen Jezus:

En toen het al laat geworden was, kwamen Zijn discipelen naar Hem toe en zeiden: Deze plaats is eenzaam en het is al laat; stuur hen weg, opdat zij naar de omliggende gehuchten en dorpen kunnen gaan en broden voor zichzelf kopen, want zij hebben niets te eten.

MARKUS 6:35-36

Ze zeiden niet: „Ze delen het voedsel dat ze hebben meegenomen niet.” Ze zeiden dat ze niets te eten hadden. Deze mensen waren Jezus haastig rond het meer gevolgd. Ze zagen Hem in de boot vertrekken en wilden Hem niet uit het oog verliezen. Ze hielden niet halt om naar de winkel te gaan of naar huis te gaan en een lunchpakket klaar te maken. Ze renden gewoon naar de andere kant van het meer om daar te zijn wanneer Hij aankwam, en ze namen niets mee.

Wanneer mensen zeggen dat men gewoonlijk voedsel meenam, hoe weten we dat dan? De discipelen hadden dat moeten weten als het de gewoonte was. Als mensen voedsel meenamen, waarom zouden de discipelen dan zeggen dat ze niets te eten hadden? Het lijkt duidelijk dat dit een wonder was, hoeveel geleerden het ook proberen weg te verklaren door het wonderbaarlijke element eruit te halen.

10

Jezus loopt over het water

De discipelen werden weggestuurd om de zee over te steken, maar Jezus bleef nog even op die ene plek. Toen Hij hen had weggestuurd, ging Hij een berg op om te bidden.

En toen het avond was geworden, was het schip midden op de zee en Hijzelf was alleen op het land.

MARKUS 6:47

Ik geloof dat het Evangelie van Johannes ons vertelt hoe ver de boot van Hem verwijderd was. De boot was drie tot vijf kilometer van de kust die ze hadden verlaten en bevond zich midden op het Meer van Galilea. Jezus was alleen op een berg, waar Hij had gebeden.

Blijkbaar was het een zeer heldere maar winderige nacht. De wind had kennelijk de wolken weggeblazen. Het was bijna tijd voor het Pascha. Het kan volle maan zijn geweest. Vanaf de berg waar Hij zat, kon Jezus de discipelen zien. Ze waren een paar kilometer uit de kust, maar in het maanlicht, onder de heldere hemel, kon Hij nog

steeds het kleine stipje van hun boot zien. Hij kon zien dat ze het zwaar hadden. Ze kwamen niet erg snel aan de overkant van het meer, omdat de wind hun tegenzat. Dat is wat we hier lezen. Vers 48 zegt:

En Hij zag dat zij veel moeite moesten doen om het schip vooruit te krijgen, want zij hadden de wind tegen; en omstreeks de vierde nachtwake kwam Hij, lopend op de zee, naar hen toe en wilde hun voorbijgaan.

MARKUS 6:48

Dit is het geval waarbij één commentator ons wil laten denken dat Jezus over de oever naar hen toe kwam lopen. Als ze zo dicht bij de oever waren, waarom moesten ze zich dan zo inspannen aan de riemen? Waarom zegt de Bijbel dat ze drie of vier kilometer uit de kust waren? En waarom zou een man die over de oever liep hun zo laten schrikken? Er lopen heel vaak mannen over de oever. Ze dachten dat het een geestverschijning was. Waarom? Omdat Hij over het water liep.

In het boek Job zagen we tijdens onze behandeling daarvan dat Jahweh Degene is Die op de hoogten van de zee treedt. In dit geval liet Jezus zien Wie Hij was, net als bij een eerder geval dat ze hadden meegemaakt, toen Hij de storm tot bedaren bracht. Jahweh is ook Degene Die de winden en de golven bevel geeft, en die gehoorzamen Hem. Jezus liet zien dat Hij werkelijk God was, dat Hij de dingen doet waarvan het Oude Testament zegt dat alleen God ze kan doen.

Toen Hij in de boot stapte, ging de wind liggen. Hij bracht de storm dus als het ware tot bedaren. Ze waren buitengewoon verbaasd en verwonderden zich. Ik denk niet dat ze zich verwonderd zouden hebben en verbaasd zouden zijn geweest als Hij in dit geval niet over het water had gelopen, als Hij alleen maar over de oever liep.

11

Het verharde hart van de discipelen

Er staat dat ze het wonder van de broden niet hadden begrepen. Wat valt er aan de broden te begrijpen? Er staat dat hun hart verhard was. Verharding van het hart verwijst in de evangeliën naar ongevoeligheid, geestelijke ongevoeligheid, waardoor iemand iets niet doorheeft.

Niet lang hierna is er een moment waarop Jezus bij de discipelen is en hun zegt dat ze moeten oppassen voor het zuurdeeg van de Farizeeën en het zuurdeeg van Herodes. Dit staat in hoofdstuk 8, vers 15. Ze begrepen Hem verkeerd en dachten dat Hij doelde op het feit dat ze vergeten waren brood mee te nemen voor hun reis. Dat was een vergissing van hun kant. Ze schaamden zich ervoor.

In vers 17 zegt Hij:

En Jezus, Die dat wist, zei tegen hen: Waarom spreekt u erover met elkaar dat u geen broden hebt? Ziet u het nog niet in en begrijpt u het niet? Hebt u nog uw verharde hart?

MARKUS 8:17

Hij vroeg hun:

En herinnert u zich niet, toen Ik de vijf broden brak voor de vijfduizend mannen, hoeveel volle manden met stukken brood u opraapte? Zij zeiden tegen Hem: Twaalf.

MARKUS 8:19

Dat is een verhaal dat we in hoofdstuk 8 aantreffen.

Hij vroeg hun ook:

En toen Ik de zeven brak voor de vierduizend mannen, hoeveel volle manden met stukken brood u opraapte? En zij zeiden: Zeven.

MARKUS 8:20

Daarop zei Hij tegen hen:

En Hij zei tegen hen: Waarom begrijpt u het dan niet?

MARKUS 8:21

Deze woorden:

En Jezus, Die dat wist, zei tegen hen: Waarom spreekt u erover met elkaar dat u geen broden hebt? Ziet u het nog niet in en begrijpt u het niet? Hebt u nog uw verharde hart? U hebt ogen, en u ziet niet? En u hebt oren, en u hoort niet?

MARKUS 8:17-18

en ook hier in hoofdstuk 6, vers 52:

want zij hadden bij het wonder van de broden niets begrepen, omdat hun hart verhard was.

MARKUS 6:52

12

Wat zij aan de broden niet begrepen

gaan er beide over dat hun hart verhard was en dat ze de boodschap van de broden niet werkelijk begrepen, de boodschap van de spijziging van de vijfduizend en later ook van de vierduizend. Wat was de boodschap die ze niet begrepen?

Misschien is daar een heel eenvoudig antwoord op. Ik heb altijd gedacht dat de manier waarop het geformuleerd is, mysterieuzer klinkt en dat er een heel diepzinnig antwoord zou moeten zijn. Alsof er in dit wonder een werkelijk geheimzinnige boodschap verborgen zit waarvoor zij te ongevoelig waren om die te zien, en Hij hun aandacht daarop wilde vestigen. Markus vermeldt dat ze het wonder van de broden niet begrepen. Wat was het dat ze niet begrepen?

Ik weet werkelijk niet wat ze niet begrepen, tenzij het iets eenvoudigs is. Ik kan wel iets eenvoudigs bedenken, maar niet noodzakelijkerwijs iets bijzonder diepzinnigs. Dat eenvoudige is in zekere zin diepzinnig, maar het is niet zo uitzonderlijk vergeleken met de andere dingen die Jezus deed. Het zou eenvoudigweg betekenen dat Hij, door die broden te breken, bewees dat Hij de Messias was. Hij bewees dat Hij bovennatuurlijke krachten bezat. Daarom hadden ze niet zo verbaasd moeten zijn dat Hij over het water kon lopen of dat Hij de storm tot bedaren kon brengen. Ze waren verbaasd omdat ze het wonder van de broden niet begrepen.

Maar de gebruikte Engelse vertaling formuleert dit alsof er zou moeten staan dat ze Jezus niet begrepen: ze hadden 'de broden niet begrepen'. Ze begrepen niet Wie Hij was, of iets dergelijks. Het wonder met de broden lijkt niet zoveel groter te zijn geweest dan bijvoorbeeld het opwekken van de dochter van Jaïrus, het genezen van een melaatse door hem aan te raken, of het genezen van menigten. Ik weet niet waarom juist de broden, de spijziging van de vijfduizend, eruit worden gelicht als datgene waardoor het hun duidelijk had moeten worden. Als dat tot hen was doorgedrongen, zouden ze in deze situatie niet zo verbaasd zijn geweest.

Misschien wordt het genoemd omdat dit het laatste was wat ze hadden gezien. Het was tenslotte het enige wonder dat ze hadden gezien sinds ze waren teruggekeerd van hun uitzending. Misschien had het hun gewoon nog vers in het geheugen moeten liggen omdat het het meest recente wonder was. Ze hadden Jezus nog maar net de broden zien vermenigvuldigen. Waarom zou dat hun niet aanschouwelijk duidelijk hebben gemaakt dat Hij bovennatuurlijke dingen kon doen, zodat het hen niet zo zou verbazen dat Hij op het water liep en de storm tot bedaren bracht? Ik moet zeggen dat ik het antwoord daarop niet weet. Ik heb in de loop der jaren commentaren geraadpleegd, ook onlangs nog, en de uitleggers gaan eraan voorbij zonder veel inzicht te bieden.

Het is dus óf iets heel diepzinnigs wat ik nog niet begrijp — en er zijn dingen in de Bijbel die heel diepzinnig zijn en die ik nog niet begrijp — óf misschien is het iets anders. In zekere zin ben ik daar blij om, want het is zo leuk om je jarenlang iets af te vragen en dan uiteindelijk iets te zien wat je eerder niet begreep, en te zeggen: „Dus daar ging dat over.” Het is alsof er ineens een licht aangaat en je een openbaring over iets krijgt. Hopelijk heb jij bij je eigen studie zulke ervaringen gehad. Ik heb vaak zulke momenten gehad, en dat is plezierig.

Wanneer ik bij iets het idee heb dat er meer achter zit, maar ik er niet achter kan komen wat dat is, vind ik dat bemoedigend. Misschien zal ik ooit zo’n moment hebben waarop het licht aangaat, en zal ik iets nieuws en opwindends zien wat ik nu nog niet weet. Misschien zit hier meer achter.

Nogmaals, volgens mij is het enige wat voor de hand ligt — het enige wat voor mij in mijn traagheid voor de hand ligt wanneer ik hiernaar kijk — dat ze de broden niet begrepen. Dat wil zeggen: ze stonden er niet bij stil dat het wonder dat ze zojuist hadden gezien een nieuwe demonstratie van Jezus’ wonderbaarlijke kracht was. Waarom zouden ze dan enkele uren later verbaasd zijn wanneer ze Hem nog iets bovennatuurlijks zagen doen? Maar nogmaals, als dat werkelijk het enige is wat Markus hier zegt, weet ik niet waarom hij niet zei dat ze de wonderen in het algemeen niet begrepen, of dat de boodschap over Wie Jezus was niet tot hen doordrong.

Er staat dat ze de broden niet begrepen, alsof wat Jezus met de broden deed als een teken bedoeld was. Ze hadden iets moeten begrijpen, maar ze waren traag van begrip, en daarom drong het niet tot hen door. Hoe dan ook, ik laat die vraag onbeantwoord, want ik weet het antwoord niet. Hoewel dit mij al vele, vele jaren bezighoudt, ben ik er nog niet echt achter of het iets meer betekent dan dat eenvoudige punt. Misschien leest een kind het en begrijpt het onmiddellijk wat ik niet begrijp. Misschien weten sommigen van jullie het zelfs. Het is een van die dingen die voor mij nog een beetje ondoorzichtig blijven.

13

Genezing en een keerpunt in Jezus' bediening

Vers 53:

En toen zij overgevaren waren, kwamen zij in het land Gennesaret en legden daar aan. En toen zij uit het schip gegaan waren, herkende men Hem meteen. En men liep heel die streek door en begon op ligmatten hen die er slecht aan toe waren met zich mee te dragen naar de plaats waarvan ze hoorden dat Hij daar was. En waar Hij ook kwam, in dorpen of steden of in gehuchten, daar legden ze de zieken op de markten en smeekten Hem of zij al was het maar de zoom van Zijn bovenkleed mochten aanraken; en allen die Hem aanraakten, werden gezond.

MARKUS 6:53-56

Dit vertelt ons alleen over Zijn terugkeer naar de overkant van het Meer van Galilea en over de mensen daar die de zieken bij Hem brachten, zoals ze dat overal deden waar Hij kwam. Deze paar verzen vatten waarschijnlijk samen wat in die tijd een vrij gewone situatie was wanneer Jezus ergens kwam. De mensen brachten allemaal hun zieken. Op dit punt in Zijn bediening was dat voor Hem niet ongewoon.

Maar Markus en de andere synoptische evangeliën laten iets belangrijks weg wat Johannes wel vermeldt. Toen Jezus de volgende dag aan de overkant van het meer kwam, kwamen de mensen opnieuw naar Hem toe. Hij zei dat ze Hem alleen zochten omdat ze het brood hadden gegeten dat Hij hun had gegeven, en dat ze nog een maaltijd wilden. Ze raakten met Hem in gesprek, en wat Hij zei, werd hun uiteindelijk zeer aanstootgevend.

Dat was het gesprek over het Brood des levens, waarin Jezus zei:

Ik ben het brood uit de hemel. U moet Mijn vlees eten en Mijn bloed drinken, anders hebt u geen leven in u.

JOHANNES 6

Dit staat allemaal in Johannes 6. Dit is de dag na de spijziging van de vijfduizend. Er volgt een lange rede van Jezus, afgewisseld met hun verwarde opmerkingen. Ze begrijpen Hem niet en nemen aanstoot aan Hem.

Aan het einde van Johannes 6 staat in vers 66:

Van toen af trokken velen van Zijn discipelen zich terug en gingen niet meer met Hem mee.

JOHANNES 6:66

Dit gebeurde allemaal vanwege wat Jezus had gezegd. Dit was een keerpunt in Zijn bediening. In zekere zin stortte Zijn bediening op dat moment in. Het is niet zo dat Hij niet overal waar Hij kwam opnieuw menigten bijeenbracht. Maar de dag daarvoor had Hij duizenden mensen gehad die Hem volgden. En ons wordt verteld dat veel van die mensen, onder wie veel van Zijn discipelen, Hem daarna niet bleven volgen.

Dat was de gelegenheid waarbij Hij Zich tot de moedeloze discipelen, de twaalf, wendde en zei:

Jezus dan zei tegen de twaalf: Wilt u ook niet weggaan?

JOHANNES 6:67

Petrus zei:

Simon Petrus dan antwoordde Hem: Heere, naar wie zullen wij heen gaan? U hebt woorden van eeuwig leven.

JOHANNES 6:68

Dat staat allemaal in Johannes 6. Maar blijkbaar brachten mensen uit andere streken in die tijd, dus op de dag na de spijziging van de vijfduizend, nog steeds hun zieken naar Jezus. En er was nog steeds genoeg voor Hem te doen.

14

Handen wassen als rituele reiniging

Nu hoofdstuk 7:

En bij Hem verzamelden zich de Farizeeën en sommigen van de schriftgeleerden, die uit Jeruzalem gekomen waren. En toen zij zagen dat sommigen van Zijn discipelen met onreine, dat is met ongewassen handen brood aten, berispten zij hen. Want de Farizeeën en alle Joden eten niet, als zij niet eerst grondig de handen gewassen hebben, omdat zij zich houden aan de overlevering van de ouden. En als zij van de markt komen, eten zij niet, als zij zich niet eerst gewassen hebben. En vele andere dingen zijn er die zij aangenomen hebben om zich eraan te houden, zoals het wassen van de drinkbekers en kannen en het koperen vaatwerk en bedden. Daarna vroegen de Farizeeën en de schriftgeleerden Hem: Waarom wandelen Uw discipelen niet volgens de overlevering van de ouden, maar eten zij het brood met ongewassen handen?

MARKUS 7:1-5

We moeten begrijpen dat het bezwaar hier niet hetzelfde was als het bezwaar dat je moeder zou maken. Als je van buiten binnenkwam met vuile handen en meteen aan tafel ging zitten, zou je moeder zeggen dat je je handen moest wassen. En dat moet je ook doen, vanwege ziektekiemen. Anders bestaat het gevaar dat je samen met je eten iets binnenkrijgt wat op je handen zit en niet in je lichaam terecht hoort te komen, iets wat erop is gekomen toen je buiten was. Meestal gaat het om microscopisch kleine

dingen, waarvan men in die tijd niet eens wist dat ze bestonden. Mensen wisten zelfs pas sinds de tijd van Pasteur, slechts een paar honderd jaar geleden, dat deze microscopische organismen bestaan die schadelijk zijn voor onze gezondheid. In Bijbelse tijden legden ze geen verband tussen het eten van vuil voedsel en ziek worden. Ze begrepen de kiemtheorie van ziekte niet.

Waarom wasten ze dan hun handen? Dat was volledig symbolisch. Het ging er uitsluitend om symbolisch rein te zijn. Wanneer je naar de markt gaat, raak je dingen aan die misschien door heidenen zijn aangeraakt. Het is zelfs mogelijk dat de wind uit Samaria over Samaria heeft gewaaid en vervolgens jouw land is binnengekomen, en dat jij bent geraakt door dezelfde wind die over Samaritanen heeft gewaaid. Je kunt gewoon niet naar buiten gaan en daarna weer binnenkomen zonder met een of andere vorm van verontreiniging als deze in aanraking te komen.

15

Mozes' wet en rabbijnse reinheidsregels

Dit is niet volgens de wet van Mozes. In de wet van Mozes stond niets over dit soort wassingen. Het idee van wassen komt in de wet van Mozes wel voor in gevallen waarin mensen werkelijk echte verontreiniging oplopen. Wanneer iemand melaats is, wanneer een vrouw haar menstruatie heeft, wanneer een man een natte droom heeft, of wanneer iemand naar een begrafenis is geweest en dicht bij een dood lichaam is gekomen, dan zijn dat de soorten dingen waardoor mensen een bepaalde tijd onrein werden, hetzij tot zonsondergang, hetzij een week lang.

Pas aan het einde van die periode van verontreiniging moesten ze zichzelf en hun kleren wassen. Als het om één dag ging, was dat aan het einde van die dag. Als het om een week ging, was dat aan het einde van die week. Dat was slechts het symbool dat ze de verontreiniging van die gebeurtenis achter zich lieten. Maar ze wasten zich niet iedere keer wanneer ze het huis binnenkwamen. De wet eiste dat niet. Mensen werden niet elke dag verontreinigd. Het ging om uitzonderlijke omstandigheden. Melaatsheid overkomt niet iedereen. Je gaat niet voortdurend naar begrafenissen. Het waren die

uitzonderlijke omstandigheden die verontreiniging konden veroorzaken. Die werd vervolgens ceremonieel beëindigd met een wassing, een wassing van het lichaam en van de kleren. Dat is de enige wassing die de wet zelf ooit voorschreef.

De Joden hadden dit echter verder uitgewerkt, omdat ze allerlei manieren hadden bedacht waarop iemand verontreinigd kon raken. Zoals ik al zei, zouden zij verontreinigd raken als de wind vanuit Samaria kwam en hen raakte. Er staat beslist niets in de Bijbel wat dat zou ondersteunen, maar dat was wat de rabbijnen hadden bedacht. Als een heiden op de markt langs je heen streek, zou je daardoor verontreinigd raken. Er staat niets in het Oude Testament dat je verontreinigd raakt als je een heiden aanraakt. Dit was eenvoudigweg de Joodse bekrompenheid die zich had ontwikkeld door hun religieuze isolationisme en hun besef dat ze boven de heidenen stonden. Er stond eigenlijk niets in het Oude Testament wat deze ideeën zou ondersteunen. Maar dit was de houding die de rabbijnen de vromen in Jezus' tijd hadden ingeprint.

Ze vonden dat zoveel dingen je konden verontreinigen, dat je je maar beter voortdurend kon wassen. Je kon maar beter je handen wassen, je hoofd wassen, de rustbank waarop je zat wassen en de bekertjes waaruit je dronk wassen. Sommige van die dingen doen wij ook, omdat we begrijpen dat je ziek kunt worden van een vuile beker. Maar daar dachten zij niet aan. Het ging meer om hun religieuze ideeën over verontreiniging.

16

De overlevering van de oudsten

Het is interessant dat Markus die gebruiken in vers 3 en 4 voor zijn lezer beschrijft. Hij vermeldt dat de Joden zulke dingen doen. Mattheüs vertelt hetzelfde verhaal in Mattheüs 15, maar hij geeft die uitleg niet. Hij vermeldt alleen dat de discipelen van Jezus werden bekritiseerd omdat ze zich niet wasten, en dan gaat hij verder met het verhaal. Dat komt doordat Mattheüs voor een Joods publiek schrijft. De Joden kennen deze gebruiken, dus Mattheüs hoefde zijn lezers niet met die gebruiken bekend te maken. Hij vertelt gewoon het verhaal. Hij hoeft niet uit te leggen: „Dit is wat Joden doen.” De lezers van Mattheüs waren Joden. Ze wisten wat Joden doen. De lezers van

Markus bevonden zich waarschijnlijk in Rome en waren waarschijnlijk heidenen. Daarom zouden ze niet begrijpen waarom de discipelen van Jezus werden bekritiseerd omdat ze zich niet wasten. Markus moet dus bij wijze van toelichting zeggen: „Je moet begrijpen dat de Joden deze gebruiken hebben.” Hij beschrijft hun gebruikelijke wassingen.

De kritiek is gericht op de discipelen van Jezus:

Waarom houden uw leerlingen zich niet aan de traditie van de oudsten?

Let op: de overlevering van de oudsten. Dat is wat de rabbijnen de voorgaande generaties hadden onderwezen. Niet wat Mozes had gezegd, maar de overleveringen van de oudsten:

Omdat ze met ongewassen handen brood eten?

En Hij antwoordde en zei tegen hen:

Maar Hij antwoordde hun: Terecht heeft Jesaja over u, huichelaars, geprofeteerd zoals er geschreven staat: Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich ver bij Mij vandaan.

MARKUS 7:6

Nu citeert Hij uit Jesaja 29, en Markus citeert er niet zoveel van als Mattheüs. In het Evangelie van Mattheüs staat vóór het gedeelte dat hier is opgetekend,

Dit volk nadert tot Mij met hun mond en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich ver bij Mij vandaan;

MATTHEÛS 15:8

een eerder gedeelte, in Mattheüs 15:8, waar staat:

Deze mensen eren Mij met hun mond.

Zo is het daar verwoord. Het lijkt er enigszins op.

Met hun woorden spreken ze alsof ze God liefhebben. Met hun woorden uiten ze hun aanbidding van God, maar hun hart is ver van Hem. Het is interessant dat Jezus dit zou zeggen. Hij citeert Jesaja, maar Hij bevestigt dat dit waar is. In Mattheüs 12 zei Jezus:

Adderengebroed! Hoe kunt u goede dingen spreken, terwijl u slecht bent? Want uit de overvloed van het hart spreekt de mond.

MATTHEÛS 12:34

en mensen zullen rekenschap moeten afleggen voor ieder nutteloos woord dat uit hun mond komt, omdat hun woorden weerspiegelen wat er in hun hart is.

Maar niet altijd. In dit geval zijn hun woorden goed, maar hun hart is niet goed. Daarom zei Jezus dat mensen geoordeeld zullen worden over ieder nutteloos woord dat ze spreken. Het gebruikte Engelse woord kan hier ook de betekenis ‘achteloos’ hebben. Zulke achteloze woorden laten zien wat er werkelijk in je hart is. Maar de zorgvuldig gekozen woorden, de woorden waarbij je erop let dat je indruk op mensen maakt en in het juiste gezelschap de juiste dingen zegt, weerspiegelen niet altijd wat er in je hart is. In hun geval zeiden ze de juiste dingen tijdens de openbare aanbidding, maar hun hart was ergens anders, ver van God.

17

Menselijke geboden als godsdienstige leer

Hij zegt in vers 7:

Maar tevergeefs eren zij Mij door leringen te onderwijzen die geboden van mensen zijn.

MARKUS 7:7

Dat is Jesaja 29:13. Het gedeelte waarop Jezus verder zal ingaan, is dit: ze aanbidden God tevergeefs, omdat ze als leerstellingen — dat wil zeggen, als officiële godsdienstige leringen — dingen onderwijzen die in werkelijkheid van menselijke oorsprong zijn: overleveringen, geboden van mensen, dingen die God niet geboden heeft, maar die mensen zelf hebben bedacht.

Ik denk dat dit Jezus' voornaamste kritiek op de Farizeeën was, omdat dit het kenmerkende van de denominatie van de Farizeeën was. De Joodse godsdienst kende in de tijd van Jezus veel denominaties. Er waren de Essenen, die buiten in de woestijn leefden. Er waren de Sadduceeën, met hun eigen specifieke leerstellingen. Er waren de Farizeeën, met die van hen. Er waren nog andere, maar de Farizeeën en de Sadduceeën waren in die tijd de overheersende groepen in Israël. Het is zoiets als baptisten en presbyterianen. Het waren verschillende denominaties binnen de Joodse godsdienst, omdat ze hun eigen kenmerkende overtuigingen hadden.

De kenmerkende overtuiging van de Farizeeën was dat de overleveringen van de rabbijnen evenveel gezag hadden als de wet van Mozes. Ze vonden dat hun vroomheid van hen eiste dat ze zowel de wet van Mozes als de overleveringen van de oudsten handhaafden. Moderne orthodoxe Joden zijn trouwens nog steeds dezelfde mening toegedaan. Zij geloven dat de overleveringen van de oudsten, wat zij de mondelinge Thora noemen, werkelijk deel uitmaken van de ware wet.

18

De mondelinge Thora en religieuze traditie

Rooms-katholieken en orthodoxe Joden hebben dit in feite met elkaar gemeen. Ze geloven dat er het geschreven Woord van God is. Voor de Joden is dat de geschreven Thora, de wet die werd gegeven en opgetekend in Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. Voor rooms-katholieken is de geschreven Thora de Bijbel zelf. Maar daarnaast hebben ze hun overleveringen, die daaraan gelijkwaardig zijn. Voor rooms-katholieken zijn deze overleveringen de besluiten die de oecumenische concilies namen in de eeuwen nadat Jezus was heengegaan. Zij beschouwen de overleveringen van de concilies als gelijkwaardig aan de Schrift.

Orthodoxe Joden geloven dat de mondelinge Thora evenveel gezag heeft als de geschreven Thora. De rabbijnen zeiden dat God Mozes de geschreven Thora gaf en dat God Mozes de mondelinge Thora gaf. Mozes droeg de mondelinge Thora over aan Jozua, en Jozua droeg die over aan anderen na hem. Uiteindelijk werd die aan de rabbijnen overgedragen. Daarom beweerden zij dat hun overleveringen, die hun oorsprong bij de rabbijnen hadden, in feite hun oorsprong bij Mozes hadden. Er bestond geen verslag waaruit bleek dat dit zo was, maar dat is nu eenmaal de aard van hun bewering. Het was niet opgeschreven. Het is niet de geschreven Thora. Naar men beweerde, sprak Mozes deze dingen uit naast wat hij opschreef.

Je moet je afvragen waarom Mozes zoveel dingen alleen aan mondeling onderwijs zou toevertrouwen, terwijl hij niet bang was duizenden en duizenden woorden op te schrijven. Als hij het zo belangrijk vond, waarom schreef hij dan zoveel van de Thora op en liet hij zoveel ongeschreven? Er is in de Bijbel helemaal geen bewijs dat er een mondelinge Thora bestond die Mozes doorgaf, maar de rabbijnen dachten van wel. De tradities van de rabbijnen, de tradities van de oudsten, vormden die mondelinge Thora.

Tegenwoordig is die mondelinge Thora opgeschreven in de verschillende onderdelen van wat de Talmoed wordt genoemd. Het moderne orthodoxe jodendom is talmudisme. Zij geloven dat de Talmoed gezaghebbende voorschriften voor het Joodse volk bevat, en hun godsdienst is gebaseerd op talmoedisch onderwijs, dat in de tijd van Jezus niet op schrift stond.

Maar dat werd later opgeschreven, in de derde eeuw na Christus. De Talmoed, de Misjna, de Gemara, de verschillende delen van de Talmoed, werden enkele eeuwen na Christus opgeschreven. Maar men gelooft dat de inhoud ervan eeuwenlang mondeling door de rabbijnen werd onderwezen voordat die werd opgeschreven. De Joden bewaarden deze dingen mondeling.

Dit is kennelijk waar. Wat de rabbijnen in de tijd vóór Jezus onderwezen, werd kennelijk trouw door hun discipelen onthouden en doorgegeven. Eeuwen later werd het opgeschreven, waarschijnlijk in wezen zoals hun rabbijnen het eeuwen eerder hadden uitgesproken. De discipelen van een rabbijn memoriseerden het onderwijs van de rabbijn en gaven het door.

19

Het mondeling bewaren van Jezus' onderwijs

Dit is één reden waarom we er vrij zeker van kunnen zijn dat het onderwijs van Jezus correct voor ons is vastgelegd. Het werd misschien vijftig jaar nadat Jezus het uitsprak opgeschreven, als het al zo lang was — vijftig jaar of minder. Een deel ervan is misschien twintig jaar nadat Jezus het uitsprak opgeschreven, maar de vier Evangeliën zijn waarschijnlijk allemaal tussen de twintig en vijftig jaar daarna geschreven. Het lijkt wel heel absurd om te beweren dat de discipelen van rabbi Jezus Zijn onderwijs niet zo lang zouden hebben onthouden.

Dat jij en ik vijf minuten nadat we het kerkgebouw hebben verlaten een preek niet meer onthouden — we herinneren ons niet waarover de prediker heeft gepreekt — betekent niet dat de rabbijnen geen aandachtigere en ijverigere discipelen hadden. De discipelen van Jezus waren waarschijnlijk even ijverig in het memoriseren van Zijn onderwijs als de leerlingen van iedere andere rabbijn. De Joden nemen aan dat de Talmoed het daadwerkelijk mondeling gegeven onderwijs van rabbijnen als Gamaliël, Hillel en andere rabbijnen uit de oudheid correct heeft bewaard.

Dat was wat de Farizeeën als stroming onderscheidde: hun geloof dat deze mondelinge Thora gezaghebbend was, en hun geloof dat deze tradities van de oudsten gewicht in de schaal legden. Jezus was het hierover duidelijk niet met hen eens en zegt tegen hen dat zij als leerstellingen menselijke geboden onderwijzen:

Ze verkondigen menselijke geboden als geloofsleer.

Het is duidelijk dat Jezus niet geloofde dat de mondelinge Thora van Mozes of van God afkomstig was. Die kwam van mensen. Het zijn menselijke leringen.

20

Tradities die Gods gebod terzijde stellen

Nadat Hij Jesaja heeft aangehaald, zegt Hij:

Want terwijl u het gebod van God nalaat, houdt u zich aan de overlevering van de mensen, zoals het wassen van kannen en bekers; en veel andere dergelijke dingen doet u.

MARKUS 7:8

En Hij zei tegen hen:

En Hij zei tegen hen: U stelt Gods gebod op een mooie manier terzijde om u aan uw overlevering te houden!

MARKUS 7:9

Hij geeft een voorbeeld:

Want Mozes heeft gezegd: Eer uw vader en uw moeder; en: Wie vader of moeder vervloekt, die moet zeker sterven;

MARKUS 7:10

— en dit is een aanhaling van een van de rabbijnen —

maar u zegt: Als iemand tegen zijn vader of zijn moeder zegt: Het is korban (dat wil zeggen: een gave) wat u van mij had kunnen krijgen, is het met hem in orde.

MARKUS 7:11

dat wil zeggen: aan de tempel gewijd, en je laat hem vervolgens niets meer voor zijn vader of moeder doen. Zo maak je het Woord van God krachteloos door jullie traditie die jullie hebben doorgegeven.

En zo doen jullie nog veel meer van dat soort dingen.

Op nogal wat plaatsen in dit verhaal blijkt dat deze specifieke gebruiken niet op zichzelf staan. Ze doen nog veel meer van zulke dingen. Eerder, in vers 4, zei Markus midden in het vers:

En als zij van de markt komen, eten zij niet, als zij zich niet eerst gewassen hebben. En vele andere dingen zijn er die zij aangenomen hebben om zich eraan te houden, zoals het wassen van de drinkbekers en kannen en het koperen vaatwerk en bedden.

MARKUS 7:4

Dan zegt Jezus in vers 8 tegen hen:

Het wassen van kannen en bekers, en nog veel meer van dat soort dingen.

Opnieuw wijst Hij er in vers 13 met één voorbeeld op hoe zij hun tradities boven het Woord van God stellen. Nadat Hij dat heeft gezegd, zegt Hij:

En jullie doen nog veel meer van dat soort dingen.

Met andere woorden:

Ik ga niet de hele lijst opnoemen van dingen die jullie volgens mij verkeerd doen. Ik geef één voorbeeld, maar jullie doen nog een heleboel andere dingen van hetzelfde soort.

Wat doen zij volgens Hem? Er zijn de woorden, de geboden die God geeft, en daarnaast zijn er de woorden van de rabbijnen. Dit zijn de geboden van mensen, niet van God. Hij zegt dat God zei — Hij zei bijvoorbeeld dat Mozes het zei, maar het is duidelijk dat Hij naar wat Mozes zei verwijst als de geboden van God, want in vers 9 zegt Hij:

En Hij zei tegen hen: U stelt Gods gebod op een mooie manier terzijde om u aan uw overlevering te houden!

MARKUS 7:9

Het voorbeeld dat Hij in vers 10 geeft, is:

Mozes zei.

Dat betekent dat het het gebod van God is. Mozes was de profeet van God. Wat Mozes zei, zei God.

21

De blijvende plicht om ouders te eren

Mozes zei, of God gebod, dat je je vader en je moeder moest eren. Hij zei ook:

Want Mozes heeft gezegd: Eer uw vader en uw moeder; en: Wie vader of moeder vervloekt, die moet zeker sterven;

MARKUS 7:10

Dat is de wet. Dat komt van God. Dat komt van Mozes. Dat is gezaghebbend. Daarom rust op alle kinderen een blijvende plicht om hun ouders te eren.

Natuurlijk zette de Bijbel in de wet niet alle manieren uiteen waarop iemand zijn ouders hoort te eren. Paulus paste dit bijvoorbeeld toe in de eerste verzen van Efeze 6. Hij zegt:

Kinderen, wees je ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is juist.

EFEZE 6:1

Daarna citeert hij:

Eer je vader en moeder (dat is het eerste gebod met een belofte),

EFEZE 6:2

Als het gaat om het eren van vader en moeder, moeten kinderen op zijn minst hun ouders gehoorzamen. Gehoorzaamheid maakt deel uit van het eren van vader en moeder.

Op een andere plaats, in 1 Timotheüs 5, zei Paulus dat mensen met bejaarde ouders, met moeders en grootmoeders die weduwe zijn, hen financieel moeten onderhouden. Ze moeten hun bejaarde ouders onderhouden. Er staat:

en iets terug te doen voor hun ouders en grootouders.

1 TIMOTHEÛS 5:4

Dat staat in 1 Timotheüs 5, vers 3 en verder:

Houd weduwen die werkelijk weduwen zijn, in ere.

1 TIMOTHEÛS 5:3

Dat betekent dat de gemeente echte weduwen moet onderhouden die niemand anders hebben om hen te onderhouden. Maar als een weduwe kinderen of kleinkinderen heeft, laten die dan eerst leren thuis godsvrucht te tonen en hun ouders terug te betalen, want dat is goed en aanvaardbaar voor God. Dat wil zeggen: de kinderen en kleinkinderen van de weduwe moeten haar onderhouden. De gemeente moet hen niet onderhouden, omdat de kinderen iets terug te betalen hebben. Ze hebben een schuld die ze moeten voldoen. Ze moeten hun moeder en de moeder van hun moeder eren.

Dit wordt dus zo opgevat. Ouders hebben je in zekere zin ter wereld gebracht en enorme offers gebracht in hun jonge jaren, toen jij hulpeloos was. Je beperkte hun vrijheid beslist toen je een baby met luiers was, die iedere keer dat je at een knoeiboel maakte. En bij alles wat je deed, moest je gedragen worden, omdat je niet kon lopen. Je beperkte de vrijheid van je ouders beslist, maar ze brachten die offers voor jou. Nu ben jij hun iets verschuldigd. Paulus zegt dat je hun, wanneer ze oud zijn, terugbetaalt door voor hen te zorgen.

22

Korban en de werkelijke verontreiniging

Jezus bevestigt dat deze plicht om ouders te eren nog steeds een duidelijke schuld is die wij allemaal hebben. Maar Hij zegt dat jullie een traditie hebben die dat min of meer krachteloos maakt. Jullie zeggen:

maar u zegt: Als iemand tegen zijn vader of zijn moeder zegt: Het is korban (dat wil zeggen: een gave) wat u van mij had kunnen krijgen, is het met hem in orde.

MARKUS 7:11

Korban betekent een gave, of specifieker: iets wat iemand aan God of aan de tempel wijdt. Samuel was korban. Hij werd als kind aan God gewijd. Wanneer iets aan God gewijd is, kan het niet voor andere doeleinden worden gebruikt. Toen Samuel aan de tempel werd gewijd, kon hij niet zomaar weggaan en op een andere manier de kost verdienen. Hij moest zijn hele leven voor God werken.

Mensen konden een deel van hun dieren, bezittingen of geld aan God wijden. Wat ze ook aan God wijdden, behoorde voortaan aan God toe en was niet meer voor gewoon gebruik. Het kon niet voor gewone doeleinden worden gebruikt. Je ouders ermee helpen zou bijvoorbeeld een gewoon doel zijn. Stel dat je ouders financiële hulp nodig hadden en jij de middelen had om hen te helpen. Maar je mocht je ouders niet en je stond niet op goede voet met hen. Dan zou je hen misschien niet willen helpen. Je kon dan als excuus aanvoeren dat je deze dingen aan God had gewijd. Als je ze aan God had gewijd, kon je ze dus niet gebruiken om je ouders te helpen.

Jezus zegt dat de rabbijnen dit hadden bedacht, zodat mensen in bepaalde situaties niet verplicht zouden zijn hun ouders te helpen als ze dat niet wilden. Ze konden eenvoudig zeggen: 'Het is korban. Het is een gave aan God. Dit, wat ik anders aan jullie gegeven zou hebben en waar jullie baat bij zouden hebben gehad, kan ik jullie niet geven, omdat het iets is wat ik heb gewijd.' Volgens Jezus is dat wat ze doen.

Hij zegt:

En u laat hem niet meer toe iets voor zijn vader of zijn moeder te doen, en zo maakt u Gods Woord krachteloos door uw overlevering die u overgeleverd hebt; en veel van dergelijke dingen doet u.

MARKUS 7:12-13

Daarmee maken ze het Woord van God krachteloos, dat hem had opgedragen zijn ouders te eren.

En toen Hij de hele menigte bij Zich had geroepen, zei Hij tegen hen:

En toen Hij heel de menigte bij Zich geroepen had, zei Hij tegen hen: Luister allen naar Mij en begrijp het goed: Er is niets dat van buitenaf de mens binnengaat, dat hem kan verontreinigen; maar de dingen die van hem uitgaan, die zijn het die de mens verontreinigen. Als iemand oren heeft om te horen, laat hij dan horen.

MARKUS 7:14-16

Dit staat dus in verband met het eten van voedsel met ongewassen handen. Verontreinigt dat het voedsel? Word je ceremonieel verontreinigd doordat je hebt gegeten zonder je handen te wassen? Hij zei:

Luister, het is niet wat je in je mond stopt dat je onrein maakt; het is wat uit je komt.

Hij gaat dat verder uitleggen. Daarom zullen we op ditzelfde verhaal terugkomen en voldoende tijd nemen voor Zijn verdere uitleg.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Markus 6:30
- Markus 6:31
- Markus 6:34
- Ezechiël 34:2
- Markus 6:35-36
- Markus 6:37
- Markus 6:38
- Markus 8:17-19
- Johannes 6:5
- Johannes 6:7
- Johannes 6:9
- Markus 6:36
- Markus 6:39
- Johannes 6:15
- Markus 6:45
- Mattheüs 16:14
- Johannes 6:26
- Johannes 6:41
- Johannes 6:19
- Markus 6:47
- Markus 6:48
- Markus 8:17
- Markus 8:19
- Markus 8:20
- Markus 8:21
- Markus 8:17-18
- Markus 6:52
- Markus 6:53-56
- Johannes 6
- Johannes 6:66
- Johannes 6:67
- Johannes 6:68
- Markus 7:1-5
- Markus 7:6

- Mattheüs 15:8
- Mattheüs 12:34
- Markus 7:7
- Markus 7:8
- Markus 7:9
- Markus 7:10
- Markus 7:11
- Markus 7:4
- Efeze 6:1
- Efeze 6:2
- 1 Timotheüs 5:4
- 1 Timotheüs 5:3
- Markus 7:12-13
- Markus 7:14-16

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.